Csizmadia Ervin

Nagypárti és kispárti dinamizmus

Pártok április közepén

Április közepére mintha új erővonalak rajzolódnának ki a pártpalettán. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök március 29-i, az MSZP értekezletén elmondott s a két kormánypárt viszonyát teljesen felzaklató beszéde után feltűnő dinamizmust mutat a parlamenti mezőny. Elég volt a miniszterelnök néhány látszólag óvatlan kiszólása, s a krónikusan következményhiányos magyar politikában nem várt következmények mutatkoznak.

Gyurcsány Ferenc politikai életképességét azonban mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy – ellenfelei jövendölésével ellentétben – továbbra is képes a folyamatok irányát kezében tartani. Miközben az ellenzéki oldalon lassú bukásáról beszélnek, a miniszterelnök beszéde láthatóan katalizálta a merev pártstruktúrát és újfajta pártmozgásokat indított be. Természetesen a pártreakcióknak nem egyforma az iránya; van párt, amely mindent ugyanúgy csinál, mint korábban, és vannak pártok, amelyek alkalmazkodni kívánnak az új helyzethez.

A hibázás kiküszöbölése: Fidesz

A Fidesz – népszerűségénél fogva – megteheti azt, hogy *ne reagáljon.* A párt régóta – s a saját szempontjából helyeselhetően – csupán arra törekszik, hogy ne hibázzon. A párt a múltban azért került hátrányba számos helyzetben (például 2006. őszén), mert túlságosan heves fejjel és a társadalom többségét maga mögött érezve a kormány azonnali távozását követelte. Kínkeservesen kellett megtanulnia, hogy a 2006-os stratégia súlyos hiba volt, amelyet rossz helyzetértékelés szült és ez szinte „lehetetlenné tette" a kormányfő lemondását. Ám a Fidesz az elmúlt időszakban nagyfokú tanulóképességről tett tanúbizonyságot, s ezért ma a magyar parlament legstatikusabb pártja, amelyet szinte nem lehet kimozdítani szangvinikus pozitúrájából. Történhet a magyar politikában bármi, bejelentheti Gyurcsány az egészségügyi miniszter menesztését, előjöhet az SZDSZ azzal, hogy akkor ő meg kilép a kormányból, a Fidesz kínosan ügyel arra, hogy az új helyzetet ne reagálja túl, a radikálisabb

MÉLTÁNYOSSÁG POLITIKAELEMZŐ KÖZPONT
1051 Budapest, József nádor tér 12.
tel.: 06-70-6196199 • fax: 06-70-9070406
e-mail: info@meltanyossag.hu • internet: www.meltanyossag.hu

hívei által magas labdának tartott labdákat ne csapja le. Egyetlen cél van: tartósan maximalizálni a népszerűséget, s semmivel nem eltéríteni magukat a fő céltól: a (bármikor megtartandó) választások megnyerésétől. Mindezek nyomán nem csodálkozhatunk a Fidesz szordínós, visszafogott, már-már bársonyos hangütésén, amely azonban pontosan a kormányfő által (ismételten) kijelölt beszédtérből való kilépés eszköze. Még akkor is, ha a párt radikális szavazói és szimpatizánsai mindezt nem értik, és őrjöngenek is miatta.

Platformpárttá visszavedlés: MSZP

A Fidesz – ebben a mostani helyzetben - megengedheti magának a stagnálás luxusát, ám a többi párt nem. A kérdés a két kormánypárt szempontjából az, hogy vajon mennyire tudják *hitelesen* képviselni változásukat. Az MSZP például április elejétől teljesen új arcát mutatja, mégpedig két értelemben is. Először is *másképpen* igyekszik baloldaliként megmutatni magát, mint korábban. A harmadikutas baloldalisághoz képest *hagyományosabb* húrokat penget, ha egyelőre maga sem tudja pontosan, mit is jelent mindez. Másodszor az MSZP igyekszik *társadalomközelibbnek is* mutatkozni. Ez esetben azonban nem dönthető el, hogy a szorult helyzetből következik az új magatartás, vagy valami másfajta belátás is van mögötte. Mindenesetre láthatóan megmozdult az MSZP 2004 óta (Medgyessy hatalomvesztése óta) lényegében változatlan, illetve a Gyurcsány-kormányok működésének alárendelt struktúrája, és újólag emancipálódni akar. A látványos és heves önmegújulási kísérlet azonban korántsem kockázat nélküli, hiszen nem szabad elfelejteni, hogy az MSZP a magyar politikai mezőny egyetlen *platformpártja,* amely rendkívül kényes egyensúlyokon alapul. Gyurcsány ezt a karaktert akarta felülírni, ám a struktúra erősebbnek bizonyult nála. A gyurcsányi kormányzás idején már-már elfelejtettük, hogy létezik ez a platformos világ, ám most ismét megelevenül. De ha az MSZP-ben újra „elszabadul" a platformlogika, akkor vajon *ki és hogyan* egyezhet meg a kormányzás folytatásának feltételeiről – belül és kívül? Nem is beszélve arról, hogy *kivel és hogyan* egyezhet meg, hiszen az SZDSZ-ben történetének legsúlyosabb belső konfliktusai zajlanak.

MÉLTÁNYOSSÁG POLITIKAELEMZŐ KÖZPONT
1051 Budapest, József nádor tér 12.
tel.: 06-70-6196199 • fax: 06-70-9070406
e-mail: info@meltanyossag.hu • internet: www.meltanyossag.hu

Reformliberalizmus és ideológiai liberalizmus: SZDSZ

Ezek a belső konfliktusok adják az SZDSZ áprilisi napirendformáló szerepét, a párt dinamikus jelenlétét a médiatérben. Ám érdemes észrevenni, hogy az SZDSZ régóta csak *két szempontból* van jelen a nyilvánosságban. Egyrészt mint a reformokért „felelős" kisebbik kormánypárt, amelynek egyetlen küldetése, hogy ne engedje kialudni a platformlogikájú MSZP időnként szunnyadozó reformlángját. Másrészt mint a belső konfliktusok pártja. Korábban még csak szőrmentén, ám idén március óta az SZDSZ a hazai politika belülről legmegosztottabb pártja, ami azért is érdekes, mert a liberálisok sokáig (és joggal) büszkék voltak belső egységükre, amit a liberális elvekben való megegyezésük alapozott meg.

Csakhogy épp ezeknek az elveknek a pártpolitikai képviselete fakult meg az MSZP-vel való közös kormányzások idején. Nem véletlen, hogy a politikára figyelő közönség gond nélkül tudja azonosítani a liberális *reformokat,* ám bajban van, ha a liberális *elveket és ideológiát* kellene meghatároznia. Az áprilisban megmutatkozó pártdinamika rövid időre felvillantotta annak lehetőségét, hogy mindezzel az SZDSZ is tisztában van, s *azért* akar kilépni az MSZP árnyékából *hogy* a liberális ideológiának és értékeknek erősebb független érvényesülést keressen. Csakhogy ez nem így van: hivatalos indoklás szerint az SZDSZ a reformok gyurcsányi leállítása miatt szándékozik kilépni, az SZDSZ-nek nincs helye a reformokat immáron nem képviselő MSZP vezette kormányban. Április közepén megjósolhatatlan, hogy vajon a dinamika hová röpíti az SZDSZ-t. Egyelőre az látható, hogy a párt belső legitimációs válságát (álszavazók a tavalyi küldöttgyűlésen) felülírja a kisebbségi kormányzás körül kibontakozó új diskurzus, amelyet viszont lassan az új-régi elnök (Kuncze Gábor) személye körüli disputa ír felül.

Nyitott kispárti imázs: MDF

Végül szót kell ejtenünk az MDF-ről is, amely áprilisban ismét képes volt arra, hogy sokat szerepeljen a nyilvánosságban. A párt régóta igyekszik *tartalmi* kérdések felvetésével formálni a politikai napirendet. Ezúttal két tartalmi kérdésben is folyamatos jelenlétet követelt magának. Az egyik a *szakpolitika.* A minap bemutatott adóprogram kétségkívül nagyigényű és gyors reagálás volt a kialakult helyzetre, és azt volt hivatva bizonyítani, hogy az MDF nem csak beszél, hanem képes konkrét és konstruktív programot is letenni az asztalra. A másik

MÉLTÁNYOSSÁG POLITIKAELEMZŐ KÖZPONT
1051 Budapest, József nádor tér 12.
tel.: 06-70-6196199 • fax: 06-70-9070406
e-mail: info@meltanyossag.hu • internet: www.meltanyossag.hu

tartalmi elem a *kétfelé nyitott* kispárt eszméje. Ezt az MDF évek óta mondja, de eddig légüres térben tette ezt. A mostani kormányválság és a valószínűsíthető kisebbségi kormányzás elevenné teheti ezt a gondolatot, s az MDF-et kimozdíthatja korábbi szerepéből, amikor felvetésének nulla realitása volt. Ám a kisebbségi kormányzás felrémlő lehetősége immáron reálpolitikai szereplőként értékelheti fel az MDF-et, amelynek lehet szabad vegyértéke akár az MSZP irányába is. Ugyanakkor persze azt is látnunk kell: a pártnak előbb-utóbb mondani kell valamit ideológiai-értékbeli kötődéseiről is. Egy konzervatív párt Nyugat-Európában akár egy szociáldemokrata párttal is szövetségre léphet, de Magyarországon 1994 óta stabil szövetségkötési elvek működnek. Ráadásul az MDF egyik legtalányosabb mondata („sem Gyurcsányt, sem Orbánt nem segítjük kormányra") lassan kevés lehet, valamit mondani kell arról, hogy akkor ezt hogyan értelmezik. Ezzel együtt is: az MDF kétirányú nyitottsága véleményünk szerint ígéretes és a magyar pártrendszer innovációhiánya közepette figyelemre méltó szcenárió.

Új pártok hiánya és a belső pártosodás

Mert hogy a pártrendszer egésze nyilvánvalóan nem változik, végletesen merev, átalakulásra képtelen. Ez a hátránya azonban sajátos lehetőségeket is tartogat a pártok *belső* átrendeződésére, azaz egy sajátos dinamika működésére. Ahogy ezt már korábban is jeleztük: Magyarországon hiú remény új pártok megjelenését várni. Ez nem Olaszország, ahol rendkívül sok új alakulat jelent meg az elmúlt másfél évtizedben, de nem is Szlovákia. A pártrendszer hasonlóképpen bebetonozott, mint az egész alkotmányos struktúra, s ma már mindkettő az állagvédelmet, nem pedig az innovációt szolgálja. A pártrendszer esetleges innovációját tehát másutt kell keresni. Például a koalíciós kormányzási mechanizmus kimerülésében. E tekintetben különösen meghökkentőnek tűnhet, hogy a magyar közönség milyen könnyen tette túl magát a kisebbségi kormányzásra való áttérés megkonzultálásán. Meglehet, ez a nálunk eddig igazából ismeretlen és tudatosan kipróbálatlan kormányzási eljárás újfajta (belső) pártelrendeződéseket teremthet. A két (most még) koalíciós pártnak erősen meg kell fontolnia, mi a jobb számára: ha valamilyen furfangos személyi megoldással (Gyurcsány nélküli MSZP és kormány, Kunczéval megspékelt SZDSZ) helyreállítják a koalíciót (minimálisra csökkentvén ezzel a pártok belső megújulását), vagy ha tényleg és

MÉLTÁNYOSSÁG POLITIKAELEMZŐ KÖZPONT
1051 Budapest, József nádor tér 12.
tel.: 06-70-6196199 • fax: 06-70-9070406
e-mail: info@meltanyossag.hu • internet: www.meltanyossag.hu

végleg bomlik a koalíció, ám a koalíciós pártok kapnak egy esélyt, hogy újra levegőhöz jussanak s talán új utakon induljanak el?

A kisebbségi kormányzás tehát nem csak kormányzáspolitikai aspektusból ítélhető meg, hanem a pártdimenzió felől is. S rövidlátóak lennénk, ha csupán a reformokat vizsgálnánk. Érdemes észrevennünk ennek a helyzetnek a pártmozgásokat indukáló hatását, amely valamennyi említett pártra hathat. 1. Az MSZP a mostani pozíciójához képest balra húzódhat; 2. A Fidesz folytathatja a középre húzódás stratégiáját; 3. Az MDF-nek szembesülnie kell azzal, hogy a konzervatív jelzőért meg kell küzdenie az ugyanerre pályázó Fidesszel; 4. Az SZDSZ (ellenzékben) elmozdulhat a reformokat egyengető kormánypárt szerepe felől a liberális elveket megvalósító párt szerepe felé.

Mindez persze feltételezés. A feltételezés ellenőrzéséhez jobban kellene ismernünk a pártok belső erőviszonyait. Egyelőre azonban csak hipotézisünk van: a pártok dinamikáját ma az egymással heves ellentétben álló belső (formális és informális) körök adják, amelyek majdhogynem komolyabb törésvonalakat jelentenek, mint a kormánypártok és az ellenzék közötti dimenziók. Április első felétől ezek a belső törésvonalak látványosan megerősödtek, s új oldalukról mutatják a pártokat. Ugyanakkor érteni véljük azokat az érdekeket is, amelyek e mozgásokat netán továbbra is tompítani akarják, s a pártdinamika gőzét csak rövid időre engednék ki, hogy utána a kormányzati politika fedőjét gyorsan visszanyomják az egészre.

MÉLTÁNYOSSÁG POLITIKAELEMZŐ KÖZPONT
1051 Budapest, József nádor tér 12.
tel.: 06-70-6196199 • fax: 06-70-9070406
e-mail: info@meltanyossag.hu • internet: www.meltanyossag.hu